

Kvinder bliver længere på arbejdsmarkedet

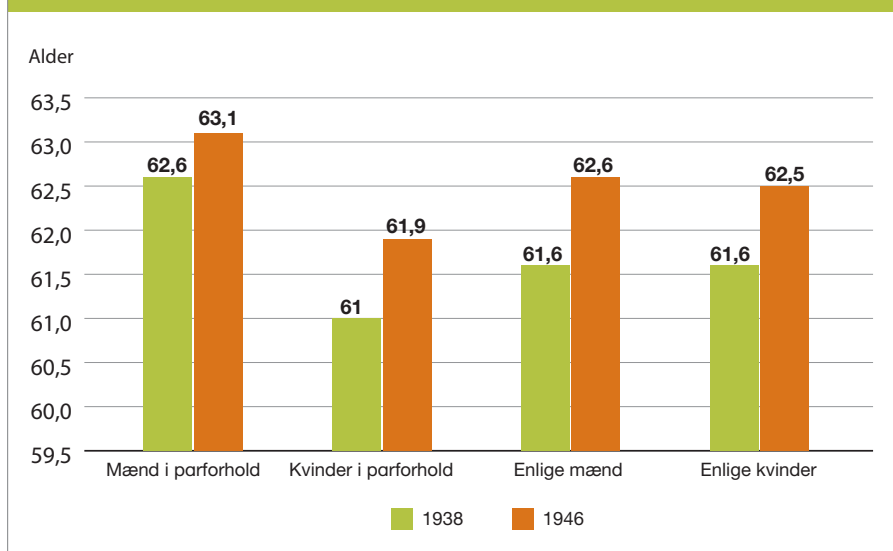
Ændringer af efterlønnen og førtidspensionen samt højere pensionsalder har de seneste 15-20 år medført, at man går senere på pension, og at især kvinderne bliver længere på arbejdsmarkedet. Det viser en ny analyse fra ATP af forskellen i tilbagetrækning for fødselsårgangene 1938 og 1946.

Hvis man sammenligner, hvornår kvinder og mænd i de to fødselsårgange 1938 og 1946 forlader arbejdsmarkedet, viser det sig, at kvinder går 0,9 år senere på pension i 1946-årgangen ift. 1938-årgangen, mens mændene går 0,6 år senere på pension. Årsagen, til at kvinderne har løftet deres gennemsnitlige pensionsalder med 0,3 år mere end mændene, skal findes i et ændret mønster for, hvordan personer i parforhold trækker sig tilbage. Forholdet imellem enlige mænd og kvinders tilbagetrækningsmønster er nemlig uændret imellem de to fødselsårgange.

Dette fremgår af Figur 1, som viser den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder opdelt efter køn og parstatus for fødselsårgang 1938 og 1946.

Af figuren kan man se, at forskellen i den gennemsnitlige pensionsalder for mænd og kvinder i parforhold er blevet indsnævret imellem 1938- og 1946-fødselsårgan-

Figur 1 - Gennemsnitlig tilbagetrækningsalder for mænd og kvinder opdelt efter parstatus - fødselsårgang 1938 og 1946

Note: Figuren viser den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder for fødselsårgangene 1938 og 1946 opdelt på køn og parstatus.

Kilde: ATP's beregninger (2018) på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

gen fra 1,6 år til 1,2 år (62,6-61,0=1,6 år og 63,1-61,9=1,2 år).

Tilbagetrækningsmønsteret for enlige mænd og kvinder er noget anderledes end for mænd og kvinder i et parforhold. For det første trak enlige mænd og kvinder sig tilbage ved samme alder både i 1938 og i 1946-årgangen. Og for det andet har både enlige mænd og enlige kvinder øget deres gennemsnitlige til-

bagetrækningsalder med ca. 1 år imellem de to fødselsårgange. Så ændringen i de enliges tilbagetrækningsalder ligner ændringen for kvinder i parforhold, mens ændringen for mænd i parforhold er noget lavere end de tre andre grupper.

Mønsteret i Figur 1 svarer til den forventede effekt af opstramningen af efterløn og førtidspension, fordi det netop er enlige mænd, enlige kvinder og kvinder i

parforhold, der trækker sig tidligst fra arbejdsmarkedet og derfor har mærket mest til opstramningerne.

Par foretrækker at gå på pension sammen men gør det i mindre grad

Tidligere analyser har vist, at mange mænd og kvinder, der er i parforhold, går på pension på nogenlunde samme tidspunkt. Dette på trods af at manden typisk er ældre end kvinden. Det kalder man inden for økonomisk teori at have en præference for fælles fritid. Dvs. at man får mere glæde ud af sin fritid, hvis man har den sammen med sin partner.

For at kunne afgøre om det nu også er sådan, det forholder sig, er man nødt til at se på både aldersforskellen og forskellen i tilbagetrækningstidspunktet. For, hvis de der trækker sig på samme tidspunkt, netop er dem, der også har samme alder, så behøver det ikke være et udtryk for, at man har en præference for at trække sig på samme tidspunkt.

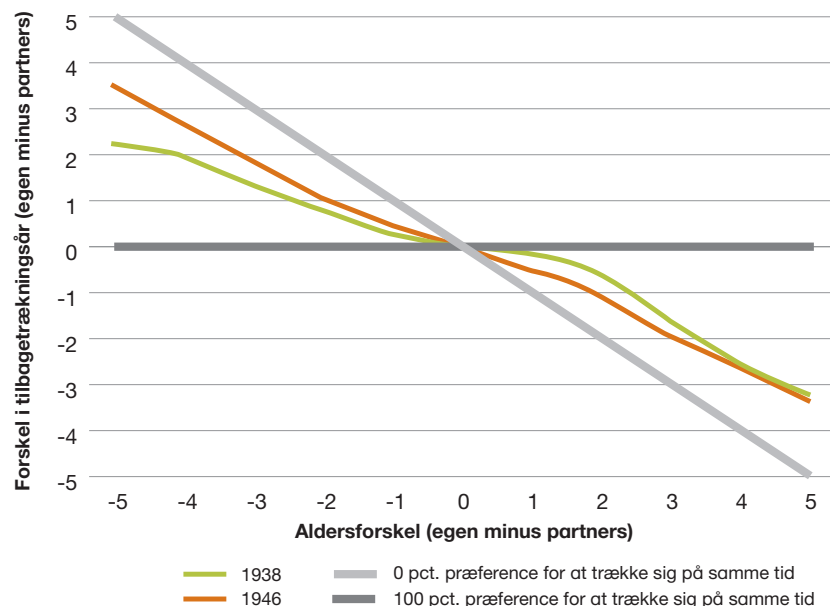
I Figur 2 har vi derfor sammenholdt aldersforskellen for manden og kvinden i et parforhold med forskellen imellem deres tilbagetrækningstidspunkt.

Hvis man fx er 2 år ældre end sin partner, og man ikke har en præference for at trække sig samtidig med sin partner, så forventes det, at man trækker sig 2 år tidligere tilbage end sin partner – alt andet lige. I figuren svarer det til kurven "0 pct. præference for at trække sig på samme tid".

Hvis man derimod har en stærk præference for at trække sig på samme tid som sin partner, så vil man uanset aldersforskellen trække sig på det samme tidspunkt som sin partner – dvs. tidsforskellen er 0 år. Det svarer til kurven "100 pct. præference for at trække sig på samme tid".

Af Figur 2 fremgår det, at tilbagetrækningen for både 1938- og 1946-årgangen er kendetegnet ved en præference

Figur 2 – Sammenhængen mellem aldersforskellen og tidsforskellen i tilbagetrækningen – fødselsårgang 1938 og 1946

Note: Figuren viser forholdet imellem aldersforskellen og forskellen i tilbagetrækningstidspunktet for personer i parforhold i fødselsårgang 1938 og 1946.

Kilde: ATP's beregninger (2018) på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

for at trække sig på samme tid, da tidsforskellen i gennemsnit er mindre end aldersforskellen – kurverne ligger således imellem de to yderpunkter (0 og 100 pct. præference).

Af figuren fremgår det også, at man i årgang 1938 i højere grad trak sig på samme tid end i årgang 1946, idet kurven for 1938-fødselsårgangen ligger tættere på linjen "100 pct. præference for at trække sig på samme tid".

"Som reglerne er, kan det i praksis være svært at trække sig tilbage samtidig, fordi man enten ikke har optjent retten til efterløn eller ikke er berettiget til førtidspension. At gå tidligt på pension uden en offentlig pension er dyrt og kræver en meget stor privat opsparing. Derfor vil mange par have begrænsede muligheder for at gå på pension på præcis samme tidspunkt uanset deres aldersforskel, selvom de har en præference for fælles fritid", siger analysechef i ATP Michael Jørgensen.

Sådan har vi regnet

I alle beregningerne tager vi udgangspunkt i fødselsårgangene 1938 og 1946.

Når vi beregner den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder, så beregner vi det for fødselsårgangene i aldersintervallet 55-70 år for at kunne inddrage så meget af pensioneringen som muligt. Dermed får vi fat i den tidlige pensionering til førtidspension og den sene pensionering til folkepension. Vi laver den samme afgrænsning ift. partnerens tilbagetrækning, så den også ligger i aldersintervallet 55-70 år.

Vi medregner tilbagetrækning ved førtidspension, overgangsydelse, efterløn, delpension, fleksydelse og folkepension.

I beregningerne betinger vi på, at man var i samme parforhold ved begge parters tilbagetrækning.

Reformer af tilbagetrækning og pension

I slut 1970'erne var der efter to oliekriser begyndt at opstå et problem med stigende ungdomsarbejdsløshed. Politikerne valgte derfor at indføre efterlønsordningen i 1979, som skulle give de ældre på arbejdsmarkedet mulighed for at trække sig tidligere tilbage for at gøre plads til de unge. I 1992, hvor ledigheden var historisk høj, indførte man overgangsydelsen, som gav 55-59-årige langtidsledige mulighed for at trække sig permanent tilbage før efterlønsalderen. Ordningen blev i 1994 udvidet til også at omfatte 50-54-årige.

Op igennem 1990'erne begyndte der dog at komme en erkendelse af, at for mange trak sig for tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet på efterløn og overgangsydelse, og at man havde brug for et større arbejdsudbud for at undgå en for hurtig overophedning af økonomien.

I 1999 kom der derfor en efterlønsreform, som skulle motivere de ældre til at trække sig senere tilbage fra arbejdsmarkedet. Reformen blev senere fulgt op af andre reformer (Velfærdsreformen (2006) og Aftale om en senere tilbagetrækning (2011)), som også havde til formål at få danskerne til at udskyde tilbagetrækningen både nu og i fremtiden. Det stærke fokus på senere tilbagetrækning i nulserne kan også have påvirket danskernes forventning til tidlig tilbagetrækning.

Efterlønsreformerne betød, at efterlønsperioden blev reduceret fra 7 år (60-66) til 4 år (61-64), og at overgangsydelsen ophørte i 2006, samtidig med, at man havde to større reformer af førtidspensionsordningen i 2003 og 2011, som også skulle motivere danskerne til en stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet. Samlet set har det betydet, at tilbagetrækningsmønsteret i Danmark ser noget anderledes ud i dag.

I fødselsårgang 1938 kunne man trække sig tilbage på overgangsydelse fra man var 55 år, og fra 60-års alderen kunne man gå på efterløn, indtil man var 66 år, idet folkepensionsalderen dengang var 67 år. For fødselsårgang 1946 var folkepensionsalderen reduceret fra 67 til 65 år, fordi man mente, at de fleste alligevel trak sig tilbage inden de fyldte 67 år – derved blev efterlønsperioden reduceret fra 7 til 5 år.